

ישיבת הר עציון בית מדרש האלקטרוני (ב.מ.א.)

הפטרת השבוע

סידרת שיעורים ע"י הרב יהודה שביב

הפטרת פינחס (ל"א יח, מו - יט, כא)

[ראש לכל ראוי להזכיר כי כשפרשת פינחס נקראת לאחר י"ז בתמוז, או אז השבת היא ראשונה ליתלת דפורענותא, היינו שלש השבתות בין המצרים, שקוראין בהן מנבואות תוכחה, כשהראשונה שבהן היא נבואת הפתיחה שבירמיהו. באותן שבתות הקשר אינו בין ההפטרות לפרשיות, אלא בין לבין אירועי הפורענות שהיו באותם ימים.]

בין פינחס לאליהו

במבט ראשון נראה שהזיקה היא בין שתי הדמויות: זו שעל שמה נקראת הפרשה - פינחס; וזו עליה מדברת ההפטרה - אליהו. על הזיקה בין הדמויות כבר העמידו חז"ל - "אמר רב שמעון בן לקיש: פינחס הוא אליהו" (ילק"ש ריש פינחס); "פינחס הוא אליהו כהנא רבא" (ת"י שמות ו, יח) (1) ודאי שיסוד הזיקה הוא מעשה הקנאות והפגיעה במרשיעי ברית. והפעל 'קנא' הוא החורז מן הפרשה "בקנאו את קנאתו" (כה, יא) "אשר קנא לא-להיו" (כה, יג), אל ההפטרה - "קנא קנאתי" (יט, י; יד) (2)

אולם העמדת ההפטרה מול הנאמר בפרשה, מצביעה דווקא על ההבדל הגדול (3). כאן כמו כאן מסופר על שאירע לאחר מעשה הקנאות, אולם בעוד שאצל פינחס מתברר שמעשה הקנאות הוא שהעלה אותו אל במת המנהיגות ובעטיו זכה הוא לברית שלום ולכהונת עולם, הנה אצל אליהו נראה שהקנאות היא שמביאה את שליחותו הנבואית לסופה.

אבל דומה שבהשוואת הדמויות אין די, שכן לעומת ההפטרה שכל כולה מדברת באליהו, הרי פינחס מוזכר רק בתחילת פרשתנו. יש מקום איפוא לבקש קשר נוסף.

חילופי משמרות

בפרשתנו ניתן לחוש אווירה של ערב כניסה לארץ. כך במיפקד שנערך לקראת הכניסה, כך בדיני נחלות וביותר בהחלפת המנהיגות, כשמשה מצווה למסור את שרביט ההנהגה ליהושע תלמידו. תקופה חדשה - הנהגה חדשה.

כחזיון הזה רואים אנו בהפטרה. אף בה ה' מורה לאליהו למשוח את אלישע בין שפט - האמור להיות תלמידו - לנביא תחתיו (בנוסף למשיחת מלכים חדשים על ארם ועל ישראל).

משה ואליהו

מהשוואה זו מתחוור כי קיימת זיקה דווקא בין משה לאליהו. ואכן דברים על זיקה זאת מצויים לנו אצל חז"ל - "כך פתח ר' תנחומא... 'ובנביא העלה ה' את ישראל ממצרים (הושע יד, יד) - זה משה; 'ובנביא נשמר' (שם) - זה אליהו. את מוצא, שני נביאים עמדו להם לישראל משבטו של לוי: משה ראשון ואליהו אחרון... ואת מוצא שמשה ואליהו שוין בכל דבר" (4) (פסיקתא רבתי ד').

ואולי אף זו מגמת הצמדת ההפטרה לפרשה. להצביע על גורל משותף לשני האישים הגדולים הללו, המצווים למנות להם ממשיכים תחתיהם.

והנה, מסורת מעוגנת היא באומה ששליחותו של אליהו לא תמה ועתידה היא להתחדש לעתיד לבוא. כנאמר בסוף נבואת מלאכי: "הנה אני שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם".

ומעתה ניתן ללמוד אף לגבי משה רבינו, שאף שמצווה הוא למנות את יהושע,
שליחותו לא תמה ועתיד הוא שוב להנהיג את ישראל לעת קץ. וכך מצינו במדרש:
"אמר לו הקב"ה: משה חייך, כשם שנתת את נפשך עליהן בעולם הזה, כך לעתיד לבוא
כשאביא להם את לאליהו הנביא שניכם באין כאחד" (דב"ר סוף עקב)

הערות:

- (1) וראה את שהביא ר"י רוזנברג בספר "אליהו הנביא" (פיעטרקוב תרע"ו) עמ' 9 מספרים
אחדים, שהזהות בין האישים היו על דרך רמז, שכמעשי זה - מעשי זה.
- (2) "קנא קנאתי" - אמר לו הקב"ה לעולם אתה מקנא: קנאת בשטים על גילוי עריות... וכאן
אתה מקנא... (פרקי דרבי אליעזר פרק כט).
וכתב הר"מ הירש בספר על ההפטרות: "הרי זה מסתבר שרוח קנאת ה' של פינחס,
אשר המשיכה להיות בלבו של אליהו היא חולית הקשר בין ההפטרה לסידרה".
- (3) ר"י יעקובסון בספריו 'בינה למקרא' העמיד על ההבדל ביחס אל מעשה הקנאות.
- (4) וכאן פורש המדרש יריעה רחבה של השוואות.

כדי להרשם יש לשלוח בקשה לכתובת

MAJORDOMO@ETZION.ORG.IL

עם התוכן:

. GET YHE-TEST H-SUBSCRIBE

קיימת גם מערכת שיעורים באנגלית. כדי לקבל רשימת השיעורים, יש לשלוח בקשה
לכתובת:

LISTPROC@JER1.CO.IL

עם התוכן:

. INFO YHE-ABOUT

בשאלות אפשר לפנות למשרד הישיבה 02-9931-456 ולבקש את משרד האינטרנט, או לכתוב
לכתובת YHE@JER1.CO.IL

כל הזכויות שמורות 1997 ישיבת הר עציון